

Бойко Н.М.

студентка,

Науковий керівник: Вільчик Т.Б.

доктор юридичних наук, доцент,

Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого

СТРАХУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ АДВОКАТІВ В УКРАЇНІ

Одним із міжнародних стандартів адвокатської діяльності є обов'язкове страхування відповідальності адвоката перед клієнтом. У розділі 3.9.1 Загального кодексу правил для адвокатів країн Європейського Співтовариства від 01.10.1988 р. закріплено обов'язок адвокатів бути застрахованими від пред'явлення позовів, пов'язаних з недостатньою професійною компетентністю [1]. Для адвокатів європейських країн страхування є звичною практикою впродовж не одного десятиріччя, однак в Україні цей інститут тільки починає розвиватися і ще не досліджений на достатньому науковому рівні та не отримав нормативного закріплення.

Питання страхування адвокатської відповідальності вивчали такі науковці, як Вільчик Т.Б., Волошина Л.О., Владімірова І.А., Обловацька Н.О., Таварткіладзе М.Н. та інші.

Можна виокремити дві форми страхування: обов'язкове та добровільне. Для більшості європейських країн законодавством встановлено саме обов'язок, а не право адвокатів страхувати професійну відповідальність. До них відносяться Австрія, Бельгія, Велика Британія, Естонія, Ірландія, Італія, Нідерланди, Німеччина, Норвегія, Польща, Угорщина, Франція, Швеція та ін.

В Угорщині однією з умов включення адвоката до реєстру адвокатів Угорщини та членів Палати адвокатів Угорщини є наявність дійсного полісу страхування професійної діяльності. У випадках закінчення терміну дії полісу страхування професійної діяльності адвоката та невчасного його продовження, Палата адвокатів має право анулювати адвокату його Свідоцтво на право заняття адвокатською діяльністю та виключити з реєстру адвокатів [2].

Французький закон «Про організацію професії адвоката» від 1991 р., який також передбачає обов'язкове страхування, визначає, що договір страхування може бути укладений як конкретним адвокатом, так і групою адвокатів або адвокатською організацією. Цей же акт передбачає можливість страхування ризику втрати адвокатом цінностей, майна та документів, що належать довірителю і перебувають у адвоката у зв'язку з виконанням професійних обов'язків. Законом закріплений мінімальний розмір страхової суми, що становить 1 500 000 євро на рік у розрахунку на одного адвоката [3, с. 304].

Відрізняється від європейського англійське законодавство, яке не передбачає майнової відповідальності баристера за дії в судовому процесі на підставі того, що це може потягнути за собою перегляд судових рішень тільки під приводом його неякісної роботи. Разом з тим інша категорія англійських адвокатів – соліситори зобов'язані мати професійну страховку, повинні робити відрахування в компенсаційний фонд, який гарантує, що в разі

недобросовісної поведінки соліситора клієнти не постраждають у фінансовому відношенні. Питання страхування та компенсаційні фонди перебувають у компетенції Товариства юристів [4].

На відміну від іноземних країн, законодавство України не передбачає страхування адвокатської відповідальності. Наших колег за кордоном такий стан речей дещо дивує. Німецький адвокат Бертін Чаб, який є експертом у наданні спеціальних консультацій у Відділі несення відповідальності у зв'язку з заподіянням майнових збитків, сказав: *«Страхування – це важливий пункт у Німеччині. Клієнти почуваються більш впевнено, але і адвокати мають спокій. Якщо клієнти позиваються до адвокатів, то повинна бути страховка або щось інше, що може покрити ці позови»*. [5] Закон України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» від 05.07.2012 р. не містить жодного положення, яке регулювало б це питання. Першим кроком до впровадження страхування адвокатської відповідальності є Стратегія реформування судоустрою, судочинства та суміжних правових інститутів на 2015–2020 роки, затверджена указом Президента України від 20.05.2015 р. [6]. У ній визначається необхідність запровадження інституту страхування, однак не міститься жодних конкретних дій щодо його втілення в життя. Народний депутат О.Б. Фельдман вніс до Верховної Ради України законопроект «Про внесення змін до деяких законів України (щодо обов'язкового страхування професійної відповідальності адвоката)» № 2298а від 06.07.2015 р. [7]. Ним пропонується покласти на адвокатів обов'язок укладати договір страхування ризику професійної майнової відповідальності у зв'язку із здійсненням адвокатської діяльності та зберігання у силі такого договору протягом адвокатської діяльності. До страхових випадків пропонується відносити ненавмисні професійні помилки або недбалі дії адвоката при здійсненні адвокатської діяльності, а також недбалі дії помічника адвоката, стажиста адвоката, особи, яка перебуває у трудових відносинах з адвокатом або іншої, залученої адвокатом особи. Однак, вже зараз можна говорити про те, що на практиці виникнуть проблеми з доведенням вини адвоката, тлумаченням терміну «недбалі дії», оцінкою якості надання адвокатом послуг, адже, наразі законодавство не містить таких критеріїв. Можливе зловживання клієнтом своїми правами на відшкодування збитків у разі програшу справи. Без належного нормативного регулювання всі ці питання доведеться вирішувати судам самотужки на власний розсуд, що негативно впливатиме на єдність правозастосування та довіру до правосуддя.

Дискусії серед науковців та адвокатів викликає й те, у якій формі повинно здійснюватись страхування адвокатської відповідальності: добровільній чи обов'язковій. Н.О. Обловацька наголошує на тому, що введення в практику адвокатської діяльності саме обов'язкового, а не добровільного, страхування професійної відповідальності адвокатів вплине на активність діяльності адвокатських організацій, що матиме позитивні наслідки для надання в державі правової допомоги в цілому [8, с. 28]. Проте не можна повністю погодитись з такою думкою. Більш доцільним було б введення добровільного страхування професійної відповідальності адвоката і визначення перехідного періоду до обов'язкового страхування. Це дасть

можливість перевірити як працюватиме цей інститут, які проблеми виникатимуть як на нормативному рівні, так і на практиці та дасть змогу їх усунути. Час буде потрібним і для страхових компаній, які повинні будуть дослідити страхування адвокатської відповідальності, підготувати кваліфікованих працівників тощо.

Інститут страхування професійної відповідальності адвоката є ефективним способом захисту майнових інтересів як адвоката, так і його клієнта. Як і юридична освіта, професійна етика він є частиною професії адвоката, тому існує необхідність в його запровадженні у правовій системі України. Це дозволить підвищити професійність адвоката, якість наданих ним послуг, рівень захисту прав клієнта та мінімізує негативні наслідки для адвоката, який припустився помилки у своїй діяльності.

Список використаних джерел:

1. Загальний кодекс правил для адвокатів країн Європейського Співтовариства: від 01.10.1988 р. // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/994_343
2. Професійна діяльність адвоката підлягає обов'язковому страхуванню – досвід Угорщини / Національна Асоціація Адвокатів України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://unba.org.ua/news/print/2377-profesijna-diyal-nist-advokata-pidlyagae-obov-yazkovomu-strahuvannyu--dosvid-ugorshini.html>
3. Вільчик Т. Б. Адвокатура як інститут реалізації права на правову допомогу: порівняльно-правовий аналіз законодавства країн Європейського Союзу та України : дис. ... д-ра юрид. наук : 12.00.10 / Т. Б. Вільчик ; наук. конс. І. Є. Марочкін; Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого. – Харків, 2016. – 490 с.
4. Боков О. Яким чином відбувається страхування діяльності адвокатів за кордоном і про що цей досвід говорить Україні / Боков О. // Закон і бізнес [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://radako.com.ua/news/yakim-chinom-vidbuvaietsya-strahuvannya-diyalnosti-advokativ-za-kordonom-i-pro-shcho-cey-dosvid>
5. Європейські стандарти в адвокатурі передбачають страхування професійної відповідальності адвоката / Національна Асоціація Адвокатів України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://unba.org.ua/news/print/1336-evropejs-ki-standarti-v-advokaturi-peredbachayut-strahuvannya-profesijnoi-vidpovidal-nosti-advokata.html>
6. Про Стратегію реформування судоустрою, судочинства та суміжних правових інститутів на 2015–2020 роки: Указ Президента України від 20.05.2015 р. № 276/2015 // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/276/2015>
7. Проект Закону про внесення змін до деяких законів України (щодо обов'язкового страхування професійної відповідальності адвоката) від 06.07.2015 р. № 2298а // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=55909
8. Обловацька Н. О. Страхування професійної відповідальності в Україні / Н.О. Обловацька // Адвокат. – 2010. – № 9. – С. 26–30.